

Hambaraviasutused ja -spetsialistid statistikas

Jätkuks möödunud aasta viimases Hambaarsti numbris ilmunud artiklile hambaravistatistikast, annan seekord ülevaate hambaraviasutuste ja neis töötavate spetsialistidega seotud andmetest, mida Tervise Arengu Instituudi (TAI) tervisestatistika andmebaasis¹ avaldatakse: hambaraviasutuste arv ja majandusnäitajad ning töötajate arv, nende keskmine vanus ja töötasu.

LIISI PANOV
analüütik, Tervise Arengu Instituut

Asutused ja ravivõimalused

Hambaraviteenust pakuvate asutuste arv avaldatakse TAI andmebaasis aasta lõpu seisuga. Värskeimad andmed pärinevad 2014. aasta lõpust, kui Eestis tegutses 518 hambaraviasutust ja allüksust, neist 464 olid iseseisvad hambaraviasutused. Allüksusteks loetakse iseseisvate asutuste filiaale ning teiste tervishoiuasutuste juures tegutsevaid hambaravikabinette.

Hambaraviasutuste arv on viimase 10 aasta jooksul järk-järgult tõusnud (joonis 1), kuigi on olnud aastaid, mil uksed on sulgenud rohkem kliinikuid kui tegevust alustanud. Selle aja jooksul on igal aastal tegevust alustanud

keskmiselt 17 ning tegevuse lõpetanud või peatanud keskmiselt 14 hambaraviteenuseid pakuvat asutust või filiaali.

Viimaste andmete põhjal asub üle poole kõigist tegevuskohtadest Tallinnas ja Tartus, kus on 10 000 elaniku kohta 5,3 hambaravikliinikut või -filiaali. Maakondades on keskmiselt 3,6 hambaraviteenuse osutajat 10 000 elaniku kohta.

Enim teenusepakkujaid võrreldes elanike arvuga on Hiiu-, Harju- ja Tartumaal ning kõige vähem Ida-Viru maakonnas. Samas ei tähenda asutuste suhteliselt suur arv maakonnas veel arstiabi head kättesaadavust, kuna hambaarste võib seal töötada vähe või töötavad nad väikese koormusega.

Lisaks üldarvule avaldatakse TAI andmebaasis asutuste ja allüksuste arvud seal pakutavate teenuste järgi. Proteesitöid tegevate asutuste arv on aasta-aastalt kasvanud. Kui 2003. aastal tehti proteesitöid pooltes kõigist tegevuskohtadest, siis 2014. aastaks oli nende osakaal kasvanud ligi 70%-ni. Ortodontiateenust pakuvate asutuste ja allüksuste arv kahanes kuni majanduskriisi lõpuni ning hakkas siis taas tõusma. 2014. aastal tegeles ortodontiaga kümnendik hambaraviteenuse osutajatest Eestis.

Majandusnäitajad

TAI kogub andmeid majandustegevuse kohta kõigilt iseseisvatelt tervishoiuasutustelt. Täiendatuna Äriregistrist ja Haigekassast saadud infoga, avaldatakse tervisestatistika andmebaasis detailne ülevaade: tulud on jaotatud tuluaallika järgi (nt Haigekassa, kohalik omavalitsus, füüsilised isikud jne), kulud kuliigi järgi (meditsiinilised kaubad, tööd ja teenused, majanduskulud jne) ning

Jagades Eesti rahvaarvu hambaarstide arvuga, näeme, et meil on üks hambaarst ligi 1100 elaniku kohta. Euroopa Liidus oli see suhe keskmiselt 1:1400.

põhivara kohta käivad andmed on esitatud liikide kaupa (hooned, maa, arvutid jms). Siin tutvustan lähemalt vaid hambaraviasutuste tegevuskulusid ja -tulusi, kulutusi tööjõule ning materiaalse põhivara ostmist.

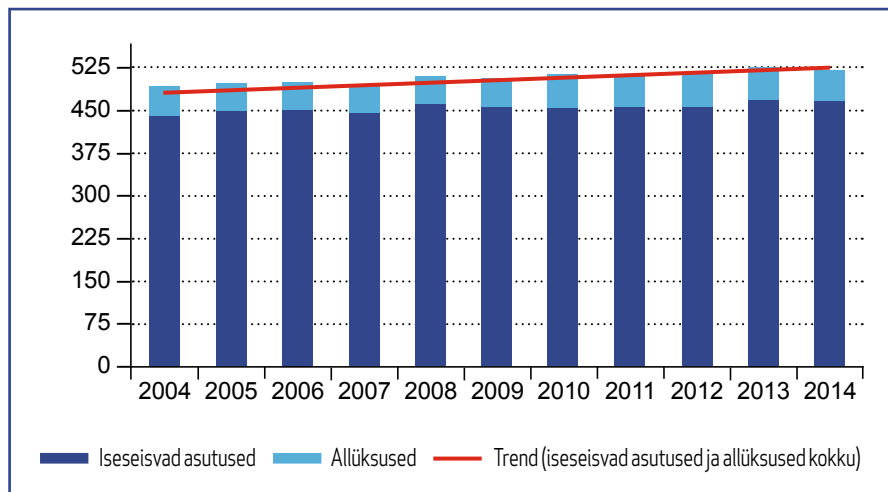
Joonisel 2 on näha, kuidas pärast majanduskriisiaegset langust aastatel 2008–2010 hakkas hambaraviasutuste käive taas tõusma. Üsna samas tempos on kasvanud ka kulud. Viimase nelja aastaga on hambaraviasutuste tulud kasvanud 47% võrra, kulud samal ajal ligi 49% võrra. Järjest enam kulutatakse ka personalile. Viimase nelja aastaga on tööjõukulud hambaraviasutustes kasvanud 54% võrra, moodustades juba üle poole tegevuskuludest.

Materiaalse põhivara soetamisel tehakse hambaraviasutustes suurimaid kulutusi meditsiiniseadmetele, mille maksumus on viimase kümnendi jooksul moodustanud keskmiselt 44% kogu materiaalse põhivara soetusmaksumusest. Sarnases mahus investeerivad meditsiiniseadmetesse eriarstiabi asutused, hambaraviasutustest rohkem aga vaid diagnostikaasutused, vastavalt kolmandiku ja ligi kolmveerandi materiaalse põhivarale tehtud kulutustest.

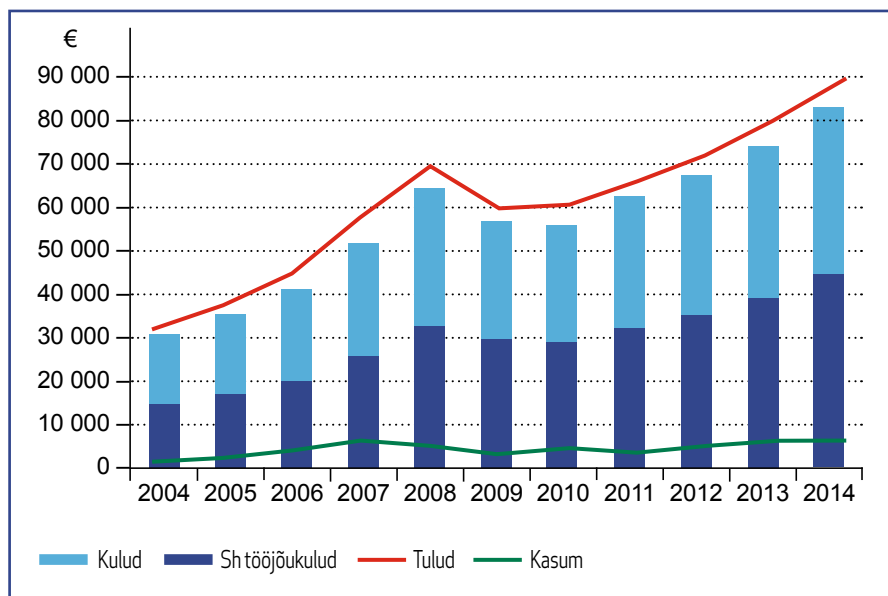
Töötajad

TAI kogub praktiseerivate tervishoiutöötajate kohta andmeid igal aastal. Kuni 2012. aastani koguti andmeid detsembri lõpu seisuga ning arvestuse aluseks oli tervishoiutöötaja põhitöökoht. Alates 2013. aastast avaldatakse andmeid kõigi novembrikuus töötanud arstide ja õdede, mitte enam ainult põhikohaga töötajate kohta. Samast aastast kogutakse andmeid isikupõhiselt, mis võimaldab välistada mitmes asutuses töötavate inimeste topeltloendamist.

2014. aasta novembris töötas Eestis 1223 hambaarsti, mida on 3% võrra rohkem kui aasta varem. Peaaegu kõik hambaarstid töötasid põhikohaga. Kui eeldada, et see kehtis ka eelmistel aastatel, siis võib öelda, et kümne aastaga

Joonis 1. Hambaraviasutuste ja allüksuste arv Eestis, 2004–2014.

Joonis 2. Hambaraviasutuste majandusnäitajad, 2004–2014.

on hambaarstide arv kasvanud 5% võrra. Jagades Eesti rahvaarvu hambaarstide arvuga, saame tulemuse, et meil on üks hambaarst ligi 1100 elaniku kohta. Euroopa Liidus oli see suhe keskmiselt 1:1400 (2012/2013 andmete põhjal).²

Samas on meil piirkonniti elanike arv hambaarsti kohta väga erinev. Maakonniti hambaravi kättesaadavust võrreldes on õigem vaadelda täidetud ametikohti (st tegelikult töötatud aeg taandatuna täistööajale), mitte hambaarstide arvu, kuna eriti väikestes filiaalides ei pruugi arstid täiskoormusega töötada. Nii oli 2014. aasta novembris

Eestis keskmiselt ühe hambaarsti täidetud ametikoha kohta 1530 elanikku. Kõige rohkem said patsiente vastu võtta Tartumaa hambaarstid, kus oli veidi alla 1200 elaniku ühe täidetud ametikoha kohta. Kõige rohkem elanikke ühe täidetud ametikoha kohta oli aga Põlvamaal – üle 3000.

Valdav enamus hambaarste on naised: ligikaudu iga kuue naise kohta töötab hambaarstina üks mees. Euroopa Liidus oleme selle näitaja poolest koos Lätiga esikohal. Kõige rohkem töötab mehi hambaarstina Šveitsis, kus vaid kolmandik hambaarstidest on naised.² Meie hambaarstide keskmine vanus on

47 aastat, mis teeb neist arstide hulgas ühed nooremad.

Hambaarstidele oli abiks 876 hambaraviõde või -assistenti, mida on 6% rohkem kui aasta varem. Põhikohaga töötas neist 97%. Hambaraviõdede ja -assistente keskmine vanus on 44,5 aastat, mis on sarnane ülejäänud õendustöötajate keskmise vanusega.

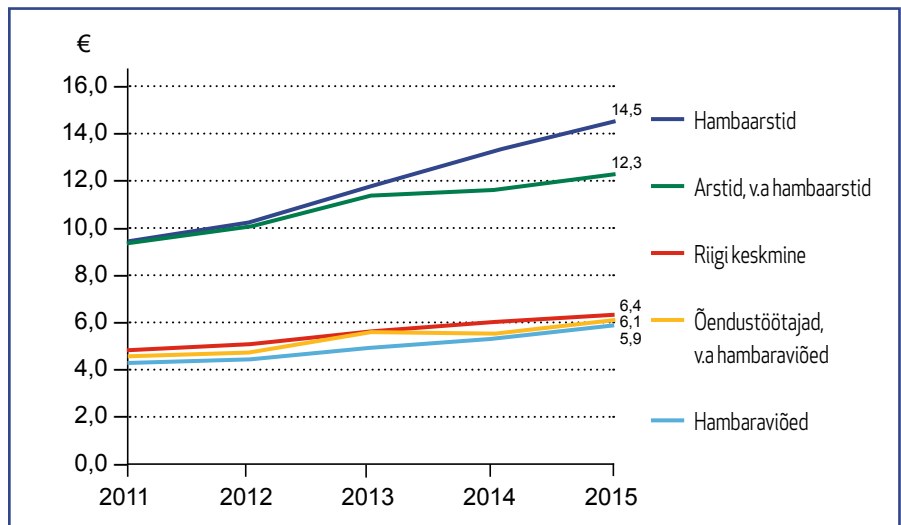
Enne 2013. aastat kogutud andmetega ei saa ödede ja assistentide arve otsest võrrelda, kuna siis märgiti selle kategooria alla enamasti õe kutse saanud töötajad, mitte aga sisuliselt seda tööd tegevad inimesed.

Lisaks hambaarstidele ja hambaraviõdedele-assistentidele töötas TAI-le esitatud andmete põhjal 2014. aastal Eestis veel 44 inimest arstiabilise, 124 hambatehniku, 21 suuhügienisti ja 11 radioloogiatehniku ametikohal.

Töötasu

Tervishoiutöötajate palgaandmeid kogutakse igal aastal märtsikuu kohta. Tunnipalga andmed hõlmavad nii täis- kui osalise koormusega töötajaid ning ka neid, kes märtsis osaliselt töölt eemal viibisid. Kuupalga andmetes kajastuvad ainult täistööajaga, kogu märtsikuu jooksul töötanute palgad. Töövõtulepinguga töötajate palku ei ole arvesse võetud. Hambaarstide ja hambaraviõdede palgaandmed on ülejäänud arstide ja õdede töötasust eristatud alates 2011. aastast.

Möödunud aasta märtsis oli hambaarstide kuu keskmine brutopalk koos kõigi lisatasudega (ehk kogukuupalk*) 1614 eurot, hambaraviõdedel 940 eurot. Keskmine tunnipalk koos lisatasudega (ehk kogutunnipalk**) oli hambaarstidel 14,5 eurot ja hambaraviõdedel 5,9 eurot. Kogukuupalga teenimiseks pidid hambaarstid töötama keskmiselt 177 tundi ja hambaraviõded keskmiselt 179 tundi kuus, seejuures oli märtsikuu töötaja norm möödunud aastal 176 tundi. Perioodi 2011–2015 jooksul on hambaarstide kogutunnipalk tõusnud 54% võrra ja hambaraviõdedel 38% võrra.

Joonis 3. Tervishoiutöötajate kogutunnipalk märtsis ja riigi keskmine brutotunnipalk I kvartalis, 2011–2015.

Eesti keskmisest brutopalgast (2015. aastal 1010 eurot koos lisatasudega)³ on hambaarstide kogukuupalk veidi rohkem kui poolteist korda kõrgem, kogutunnipalk isegi üle kahe korra kõrgem (joonis 3). Hambaraviõdede töötasu on Eesti keskmisest 7% võrra madalam. Nii hambaarstide kui hambaraviõdede kogutunnipalk on aga kasvanud kiiremini kui riigi keskmine brutotunnipalk, mis on nelja aasta jooksul tõusnud 31% võrra.

Võrreldes arstide töötasuga oli hambaarstide kogutunnipalk kuni 2013. aastani peaaegu sama suur, kuid hakkas siis kiiremini tõusma ning oli möödunud aastal juba ligi viiendiku võrra kõrgem. Hambaraviõdede kogutunnipalk on olnud ülejäänud õendustöötajate palgast nende viie aasta jooksul keskmiselt 6% madalam.

Kui võrrelda meie hambaarstide töötasu Soome kolleegide omaga, siis on Eestis palk peaaegu neli korda väiksem. Soome hambaarstide seas tehtud uuringu põhjal oli nende keskmine kuupalk 2014. aasta märtsis 6357 eurot ning töönädala pikkus keskmiselt 36,2 tundi (töötaja norm on 40 tundi nädalas).⁴ Soome keskmisest palgast (3308 eurot)⁵ on sealsete hambaarstide palk ligi kaks korda kõrgem, mille põhjal võib öelda, et oma riigi keskmisega võrreldes ei olegi meie ja põhjanaabrite hambaarstide töötasud nii väga erinevad. ■

* Sisaldab põhipalka, lisatasu õhtuse töö, öötöö, puhkepäevadel ja riiklikel pühadel töötamise eest, lisatasu ületundide eest ning teisi regulaarseid lisatasusid, samuti mitteregulaarseid lisatasusid (kvartali- ja aastapreemiad ning teised mitteregulaarsed tulemus- ja väärtustasud).

** Võrreldes kogukuupalgaga ei sisalda kogutunnipalk mitteregulaarseid lisatasusid.

Kasutatud kirjandus

1. Tervisestatistika ja terviseuringute andmebaas. <http://www.tai.ee/tstua>
2. Kravitz, A. S., Bullock, A., Cowpe, J., Barnes, E. (2015). EU Manual of Dental Practice 2014. <http://www.omid.pt/europa/cedmanual/2014/cedmanual2014completo.pdf>
3. Statistikaameti andmebaas. <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (6.01.2016)
4. Suomen Hammaslääkäriliiton Työmarkkinatutkimus 2014. http://www.hammaslaakariliitto.fi/sites/default/files/mediafiles/liiton_toiminta/tmt_2014.pdf (6.01.2016)
5. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/?rxid=lbe64ded-4441-49d8-a31e-bc95acd8a439> (18.01.2016)